

verleugnung, Weltflucht und Weltverachtung, Kulturfeindlichkeit der Kirche, Das Mönchs- u. Ordenswesen, Lohnsüchtige Moral). U jednom poglavlju raspravlja o vjeri i moralu, gdje riješava pitanje, da li je moguć moral bez vjere.

Velika je prednost toga djela što je uz svoju znanstvenost pisano zanimivim i lakim slogom. Možemo ga zaista nazvati apoloģijom katol. svjetovnog i životnog naziranja.

E. I. L.

Л. Епифанович: Полемичко богословље. Пријевод на Српски са петог Руског издања приредио Петар С. Протић (Београд, 1908. Андре Петровић).

Premda nam je djelo malo prekasno u ruke došlo, ipak nam ne će niko zamjeriti, ako jednu, dvije reknemo. Pisac je svoje „Polemicko bogoslovlje“ podijelio u dva velika dijela. U prvom govori o „rimskoj veroispovesti“ (str. 7—97), a u drugom „o protestanstvu“ (str. 97.—167). Budući da imademo na umu, da u narednim svezcima ove smotre nešto opširnije pretresemo ovu knjigu, da vide i čuju katolici, što o njihovoj vjeri govore pravoslavni bogoslovi, to ćemo se sada ograničiti na najnužnije.

Ponajprije moramo napomenuti, da je „po blagoslovu Njegovog Visokopreosveštenstva, gospodina mitropolita Dimitrija, ova knjiga odobrena za udžbenik u bogoslovlji sv. Save i preporučena pravoslavnom srpskom sveštenstvu u kraljevini Srbiji“. Nikola Gjurić ocjenjujuć ovo djelo u „Bogoslovskom Glasniku“ (knj. XV. sv. 3. str. 230.) izražava se na naredni način: „Knjiga ova pored bogoslova, kojima je u prvom

redu namijenjena, dobro će doći i našem sveštenstvu, koje će... naći u njoj i vrlo zgodno pomoćno sredstvo, da utvrdi sebe i svoje stado vo zdravjem učeniji (Tit, 1, 9.), pa tako isto i za eventualnu polemiku s pristalicama drugih inoslavnih ispovedanja, da lakše mogu protivjaščijasja obličati (Tit. ib.).“

Tako je eto crkva u Srbiji primila objeručke ovo Epifanovićevo djelo.

Ogromnu je pogrješku učinio pisac, što gotovo nigdje ne citira vrela, izuzamši mjesta sv. Pisma, već samo navagja riječi pojedinih pisaca bez ikake oznake, gdje i u kojem se djelu to nalazi. Tako je kritičaru silno oteščao posao, jer mora sam da kopa i traži po velikim knjižurinama jednu ili dvije riječi, što ih je Epifanovič odnekale izvadio. Poslije znoja i velike muke od nekoliko sati ne ćeš možda još ništa opraviti. Zaista današnji znanstveni rad traži od svakog trudbenika na učenjačkom polju, da ne zamazuje oči svojim čitateljima govoreći im, da se ta i ta stvar nalazi u tog i tog pisca bez ikakvog daljnjeg navoda, već da on sve otvoreno radi pred očima sviju, e bi svaki od njih mogao doći na osnovu vrela do objektivne istine, a ne misliti baš onako, kako to pisac hoće. Da ne griješim duše, kad ovo velim, evo samo jednog primjera iz Epifanovićeva djela. Navodeći katoličku nauku o primatu Rimskog biskupa, piše pisac ovako: „Prema tome rimski papa kao ‚namesnik Božji‘ (Inokentije III.), ‚ovaploćenje Boga na zemlji‘ (Dobreilj), ‚vice Bog‘ (Belarmin) jest glava crkve i neograničen monarh njen...“ (str. 47.)

Eto istrkao neke riječi bez ikaka

saveza iz Inokentija III., Dobreilja i Belarmina, a ti ih sad možeš tražiti, dok te volja po enciklikama Inokentijevim, po djelima Dobreiljevim i Belarminovim. Dakako da ovaki način pisanja nije težak, i da se ovako mnogo lakše može narugati katoličkoj nauci, ali ovaka knjiga ne zaslužuje pravog poštovanja ni vjere. Zato neka dobro citiranje vrela rasvjetljuje sve puteve i tamne zakutke!

Nadalje moramo bolna srca istaknuti, da pisac „Polemickog bogoslovlja“ slijedi gotovo ad verbum protestansko-racijonalističke bogoslove pobravši po njihovim ognjištima preostale ugarke i donesavši njihove stare, otrcane fraze protiv katoličke nauke. Zaista žalosna svjedočba za pravoslavnu bogoslovsku nauku, kad ide u protestanske tabore, da donese štogod protiv vasseljene katoličke Crkve. Ovo ćemo sve vidjeti iz narednih naših razmatranja.

Još jedna crta mnogo ružnija karakteriše Epifanovičevo djelo. On izvraća mnoge i premnoge stvari i dokazuje katoličke bogoslovijske i na svoj ih način tumači, samo da onda uzmogne što uspješnije svoju polemiku udesiti. Da, on donasa dokazuje, što se ne rodiše u glavi katoličkih bogoslova i onda se grohotom smije katoličkoj nauci, koja stoji na tako labavim nogama. Dali ovo čini Epifanović namjerice ili to možda proizilazi odatle, što je on katoličku nauku študirao po protestansko-racijonalističkim piscima, ne ćemo ispitivati, ali svakako ovakav način polemike ne odaje ozbiljnosti ni ljubavi prema istini i pravičnosti. Zašto se u mlada srca pravoslavnih bogoslova usa-

gjuju ovakovi pojmovi o katolicizmu?

Janko Šimrak.

Muka Isusova. Napisao dr. R. Vimer, sveučilišni profesor. Zagreb. Tisak A. Scholza. 1910. Cijena 1 K. Kad čovjek pročita ovo krasno djelo, misli ga razne zakupe. Pričinja mu se, da mu je pred očima, pred dušom kao u panorami, ne kao na pozornici minula čitava ona krvava povjest, tragedija na Golgoti. Sve je tako živo, plastički, jasno prikazao učeni spisatelj. Da, i svako pojedino poglavlje dostaje te se čitalac duboko zamisli. Koliki je posao iz sva četiri evangjelista pokupiti, pribirati u tančine svu historiju, sistematski je poregijati, citatima potkrijepiti, u cjelinu i to ovako skladnu, kao ovo djelo što je, svesti, priznat će svatko. U djelu susretamo vrlo često tragove, reminiscence, da je učeni autör boravio u sv. zemlji. Toga radi i sami su opisi tako živahni, samo pripovijedanje tako zanimljivo. Karakteristike pojedinih osoba, lica upravo su mjestimice savršene. U ovo djelo upleo je pisac, gdje gdje nužno naveo, gdje gdje mimogred napomenuo, ondašnje običaje, pojedine dogagjaje, uredjenje u Židova sudbeno, socijalno, prevlast Rimljana i diranje u duhovne stvari. Na svoje ugodno, mило pripovijedanje nadovezuje upravo vještački g. Vimer citate iz sv. Pisma, te se gotovo i ne opaža, tako je to lijepa veza. Analiza nekih momenata upravo je potresna. Čitavo djelo svęta je historija, ali ne samo to. Čitalac dobiva sliku iz života ondašnjega, a i to, koliko su Rimljani zasegli u zaseban život naroda židovskoga. Knjiga dr. Vimerova pravo je duhovno štivo. Gdje je samo bilo prilike, autor je na-